

الرشاد

سنة ١٣٣٠

اتبعون اهدكم سبيل الرشاد

ديني، علمي، ادبي، سياسي هفته لوق مجموعة اسلاميه در

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

صاحب و مدير مسئول : ع . اشرف ارباب

جلد ٢ - ٩

١١ تشرين اول ١٣٢٨

پنجشنبه

١٤ ذى القعدة ١٣٣٠

عدد ٣٤ - ٢١٦

دیگری :

تاریخچه

ایران تاریخچه انقلابی

- ۲ -

انقلاب متفکرین و محرران

شیخ جمال الدین - میرزا ملکم خان - میرزا آقا خان کرمانی و آرقا -
داشلی - اوج غرته جی - میرزا عبدالرحیم و حاجی زین العابدین .

ناصرالدین شاهک بوتون شدت و مظالمه رغماً مملکتده بر فکر
تجدد و انقلاب پرورده ایدیلوردی . شاه هر نه قدر بایلیک تهمتیه
خلق الهی کسدرمش ، قیردیرمش ایدیسده فکر ترقیورانه بی
تمامیه بتیره ممش ، اونی جدی وفدا کار مروجلردن محروم براقا -
مه مشدی . دور ناصرینک بوتون ظلمت و کثافتلرینه رغماً آره صره
ارباب فکر ودها برر شهاب ثاقب کی پارلایور و اقول ایدیلوردی .
فقط بوتون افوللرینه رغماً ستاره لر کیت کیده بوللاشیور ، آز ، جوق
ثبات کوستریور ، ایران قدیمک افق تاریکنه نور تجدد صاحبورلردی .
سلسله مقالاتمزدده اختیار ایتدیکنمز اصول اختصاره نظراً بز بو
« ستاره » لردن آجق ایران انقلابنه ، افکار احرارانه سنه انزیه ایدیه
تأثیر ایش اولانلرینی قید ایتک ، مجاهدات فکریه و خدمات قلمیه -
لرینک اهمیتی کوسترمکه اکتفا ایدیه جکز :

* *

ایران افکار احرارانه سنک ایلک اول میدان مجاهدهیه آتیلان
متفکرلرینک باشنده سید جمال الدین افغانی حضرتلری کلیدور .
شیخک اتحاد اسلام فکری مروجلردن اولدینی معلومدر . بوفکرک
صوک شکلک مؤسسسی عد ایدیلن جمال الدین حضرتلری ناصرالدین
شاه زمانده ایکی دفعه مابین هایونده بر مقام بلند احراز ایش ،
خیالات ترقیورانه سندن دولای ایراندن طرد ایدلمشدر . ایلک
تبعیدینی متعاقب ناصرالدین شاه آوروپاده سیاحت ایتدیکی ائنده
مشارالیهله (مونیخ) ده کوروشمش ، کندیسنی مقام وکالته تعیین
ایدیه جکنی وعد ایله موکب هامونیسه برابر طهرانه جلب ایشدر .
شیخ ایکنجی دفعه طهرانه کلدکن صوکره تکرار نقض عهدایدن
شاهک غضبه اوغرامش و قتلنه اراده شاهی صادر اولمشدر . اعدامدن
اول تام معناسیله عربان اوله رق شیخ بر قاطره بندیریلهرک طهران
سوقانلرنده تشریف ایدیلشدر . فقط فرانسه سفارتک مداخله سی
اوزرینه قتلندن واز کچیلمش ، تکرار ایراندن تبعیدی جهته
کیدیلشدر .

مالک اسلامیهده داخل قانونی و عادل برر حکومت تأسیس
ایلک ، اجانبه قارشیده متحد و متفق بر عالم اسلام وجوده کتیرمک
غایه سنه فداکارانه خدمت ایدن بویسوک آدم ، کرک ایرانده ، کرک

ایک کوملک یتیشیر ، انتاریخی آت ،

نزل ایله ، کل آتوشیمه یات ! . . .

داها نهلر ، نهلر . . . دقت ایدیکمز ، بونلری کنج قیزلر ، قادیلر ، دلیقانلیر
سولیلور ، عمومی یرلرده تغنی ایدیلور . ایشته بزده سقوط اخلاقه چالیشان
موسیقی ! . . . بوتون بوتعطل سیاحتده کنجلر آغزندن بوشرقیلری ، بوسته لری ،
بوکفته لری دیکلریم . مستشارلری پک آز ، پک اندر . . .

بو سفیل موسیقی تربیه ملیه منزه تولدورویور ، بوزویور . اطلاق ملیمزی
اعدام این بز . خارجدن بز بونک ایچون کلن نمونه لر یوقدر . بز اتخار
ایلوروز . بوقادار آجیق ، صاحب شرقیلر آوروپادهده یوقدر . داها آجیق لری
وار ایدیه عالمه آره سنه کیره منزه ، اوسقلی یرلرده ، آیشلر آره سنده قالیر . . .
اخلاق سقوطی ، ثولسه سی تربیه عمومی یه ده کنجریور . فکر ، بدن ده
اخلاقه برابر طولایسیله اوچورومه یورویور ، هر شی فنا بولویور . . .

بز اصل بویله کولدن بوزولان شیلری تربیه ایلهمه لی بز . جبر ایله ، زور
ایل خلیق آئی اخلاقی و دیندار یاپمه نک امکانی یوقدر . واسع بر پروغرامله
چالشمه باشلامه لی . بویله چالیماز ایسه ک هب فلاکت . . .

بولیس افندلر سوفاقده آجیق کزن قادیلری ایستدکاری قدر
چویرسینلر . شیخ الاسلام افندی ایتدیکی قدر امر و برسین ، بیاننامه نشر
ایتسین ، جزا اعلان اولونسون ، تأمین ایدرم که هیچ بونلرک بر فائده
واهمیتی یوقدر .

مرض اساسلی و ایلریله مکده در . بز مرضک اصل تداویسی نه ایسه
اونی دوشونور ، خته لئی جبر ایله قورقوتیوروز . بویله اوستون کورو عادی
تدبیرلر ایله اسلامیتک اوغرادینی و اوغرامقده اولدینی سقوط اخلاق تداوی
ایدیه منزه . یوزلرجه مکتبلر ، قیز مکتبلری ، عائللر ، والدلر ، بابالر آره سنده
وعظ و نصیحتلر ؛ انسانی دوشونور ، اسلامی دوشونور و بونلر ایچون
چالیشیر قادیلر وارکدن صرک جدی جمعیتلر بویستی اصلاح ایدر . حکومت
ایچین ، وطنداشیلر ایچون ، علما ایچون یاپه جق بودر . بوشرقیلر ناصل
بر اخلاقیلر پروپاگاندا سی ، پروپاگاندا جیسی ایسه بز تداویچیلر اولردن
داها قوتلی پروپاگاندا تأسیس ایلهمه لی بز . چاره فلاح بو ! . . .

صاقین موسیقی نک لزوم سزلفنی ، علی العموم موسیقی اخلاقی سزلفنی موجبدر
دیدیکم آکلشیلهمه سین . بوتون دنیا ده اولدینی کی محرر ناچیز بیله مکتبده
موسیقی بر اساس تربیه اوله رق قبول ایتدم . مکتبلرده تطبیق ایدیلن
موسیقی چوجوغه ، کنجه این اخلاق ، متانت ، شجاعت ، وطنپرورلک ،
عسکرلک حسی ، سعی و غیرت حسی ، مسلک محبت حسی ، تعالی حسی ،
دیندارلق حسی و یریبور

فرانسزلر بوکون کندیلرینی تولومدن ، مظلم بر استبداددن قورتاران
مارسه یه زه مدیون شکراندرلر . مارسه یه ز فرانسزلره وطنپرورلک درسی
و یردی ، وطنی خلاص فکری و یردی ، شجاعت و متانت و یردی . . .

بزده ده ۳۲۴ انقلاب اخیردن صوکره بویله وطنی شرقیلر ، تربیوی
شرقیلر تنظیم اولونمغه باشلادی . مکتبلره کیردی . حتی جمله سندن بویوک
استفاده لر آله ایدلی . لکن بونلرک عددی نه بزیم ایسته دیکمز قادیلر ،
نده بریکی معیوب شرقیلرک وجودینی ستر ایدیه جک قادیلر . . .

انسانلر موسیقی به محتاجدرلر . حسی ، ایجه لکی تربیه ایدن ، یورغونلئی ،
مشاغل دماغیه بی کیدرن موسیقی در . فقط بز خدمت ایدیه جک بوموسیقی ،
دیدیکم کی نریه ، وطنی اولمالیدر . آه لر ، اوفلر ایله ایلکیه رک شهوت
وعد ایدن موسیقی پارچه لرینی تولدورمکه چالیشمالی ؛ اونلرک ناظم و بسته -
کارلرینی لغتله یاد ایلهمه لی بز .

ادهم نژاد

مناسره :

ایران افکار منوره اربانه بر روح عصیان و انقلاب نفخ ایدن ، سید جمال الدینی میرزا ملکم خان کی بر محرر سیاسی تعقیب ایشدر . میرزا ملکم خان اصفهانده واقع جلفا فصبه سی ارمنیلرندن اهتدا ایش اولان یعقوبک اوغلیدر . میرزا ملکم خان دهاعملی ، دها یاقین ودها قابل تطبیق بر امل یولنده میدان مجاهده و مبارزه آتیشده مملکتک قوانین مضبوطیه محتاج اولدینقی کندینه خاص اولان ساده ، تکلفسز ، علوی بر طرز انشای نویسه نشر و بیانه باشلامشدر .

میرزا ملکم خان فارماصونلرک تشکیلاتنه قریب « قانون خواه » - لردن متشکل بر جمعیت خفیه دخی ترتیب ایشدر . جمعیت مذکور مک اسمی « آدمیت » اولدینقی کی انضامنهده « آدم » لفظی اطلاق اولونوردی . جمعیتک نظامنامه سی اولق اوزره ملکم خان طرفندن « اصول آدمیت » دیه بر رسالده قلمه آیشدر .

میرزا ملکم خان آثار متعدده سی و « قانون » روزنامه سیله ایرانده هر کسندن زیاده بر فکر سیاسی او یاندیردینقی حالده ، غایت دیپلومات بر آدم اولدینقی ایچون اودرجه مابینک قهر و غضبنه دوچار اولمایوب هر وقت دولت مأموریتنده و اکثریا سیاسی مأموریتلرده بولنمشدر . شویله که ، برلین قونغر سنده ایران مبعوثی اولمش ، اوزون مدت لوندرد سفارتی اشغال ایش و نهایت درت سنه اولیسی روما سفیری اولدینقی حالده وفات ایشدر .

میرزا ملکم خان اسلام الفباسنک اصلاحیهده اوغراشمشدر . کندیسی ایجاد ایش اولدینقی الفبا ایله نمونه اولق اوزره بر قاچ کتاب دخی باصدیرمشدر . الفبائی و قتیله عثمانی دولته دخی تقدیم ایش ، بو خصوصده امتیاز طلب ایش ، فقط انجمن معارف طرفندن رد ایدلشدر .

فارس محررین اخیره سی راسنده میرزا ملکم خان طرز انشاده مجدد عد ایدیلوب نثر ملکم نمونه امتثال اولمشدر . ملکم خان معانی سجع و قوافی به فدا ایدوب ، افکاری مبالغه ، الفاظ مسلسل ایچنده یوزان دهشتلی بر انحطاطه معروض قالان نثر فارسی بی علی العاده احیا ایشدر . قیصد جمله لر ، مبالغه سز ، ساده مقایسه و تشبیه لردن عبارت اولان ملکم خان انشائی ایران کنج لرجه اک مقبول ، اک مستحسن ، اک مؤثر بر طرز تحریر و بیاندر .

بو طرز نوین دلپسندله یازمش اولدینقی « پلتیک دولتی » ، « تنظیمات » ، « شیخ وزیر » کی آناری ایران متفکرین ، محررین و انقلابچیلرینه اجرای تأثیر ایشدر .

* *

فکر انقلابک اک دهشتلی ، اک آتشین مؤثر لردن بری ده عادات و اخلاق رذیله نک ، اوهسام و خرافاتک ، دین نامنه اجرا اولونان مسخره لقلرک ، مانع ترقی و تعالی اولان عقیده لرک منقد بی امائی ، میرزا آقا خان کرمانی جناب لریدر .

میرزا آقاخانک آتشین بروح بر فوران انقلابه یازیش اولان

ممالک عثمانیه ، مصر و هندستانه بر چوق طرفدار قزاقش ایدی . فقط طرفدارانندن زیاده - دها طوغروسی طرفدارانندن دها قوتلی - دشمنلری ده توروش ایدی . بودشمنلر صره سنده ناصرالدین شاه ، طولایسیله سلطان حمید اولدینقی کی ، انکلتزه دولتی ده وار ایدی . بو صوکنجی دشمنک تضدقی یوزندن محترم مجاهد بوتون دنیاده راحت یوزی کوردهدی . اتحاد اسلام فکرینی ترویج ایتک اوزره عربجه نشر ایتدیکی « عروة الوثقی » نام رساله موقوتیه سی انکلیز حکومتک تعقیبات شدید سینه معروض قالدی ؛ بوندن طولای شیخ جمال الدین غزته سنی نه مصرده ، نه لوندردده ، نهده پارسده نشر ایده بیلیدی . مصرده ، پارسده دیپلوماتیک وسیله لرله مقصدینه دسترس اولدی . « عروة الوثقی » نک پارسده ۱۷ نجی نسخه سنده توقیف ایدیله سیله کنیش بر نفس چکمش اولان انکلیز حکومتی لوندردده دخی شیخ حضر تلرین انکلتزه حریت مطبوعاتندن تحف بر اینترقیه واسطه سیله محروم ایده بیلیدی . شویله که : بوتون لوندردده حروف عربیه به مالک و عربجه غزته طبعنه یارزاق کوسترن بر دانه مطبعه وارمش . سیدک غزته سی ده اوراده طبع ایدیلکه مجبور . انکلیز حکومتی مطبعه جیه حلول ایدر ، « عروة الوثقی » طبع ایدیله مک شرطیه مطبعه به کیتلی سپارشاتده بولنور . بو وسیله ایله اتحاد اسلام غزته سی ده تعطیله اوغرار .

بو مجاهد بی پروا ، حبسلره ، نفیلره ، تحقیر و اشکنجه لرله باقیه رقی شایان تقدیر بر متانتله کندی مسلکینی تعقیب ایش ، فکرینک ترویجنده بر آن تکاسل ایتهمشدر . حتی زرانلرده اولدینقی زمانلر بیله . مثلاً نجف علماسنه یازمش اولدینقی غایت مؤثر بر خطابه سنی عثمانی مجلسلرینک بریسندن کوندردمش . اشبو مکتوبنده شیخ ، نجف علماسنی ناصرالدین شاهک استبدادی ایله مبارزه به ، بو وسیله ایله ده « بیضه اسلامی » محافظه به دعوت ایشدر .

جامع الازهرده اصلاحات یابوب علوم جدیدی اورایه اخال ایدن ، ناصرالدین شاهک قاتلی میرزا رضای کرمانی تی تشجیع قیلان ، (موسیورنه نان) ک « علم و اسلام » نام قونفرانسنه مقابله ایدرک معارضنک : « بو شیخی کورونجه اسلام بهار تمدنک ابن سینا کی شکوفه لری بیش چشممده تجسم ایدیور » یولو قیمتدار بر احترام و تقدیرینه مظهر اولان ، بالجه آنارنده بوک بر اسلام ممالک متحده سی وجهاد عمومی غایه سنی آتشین بر صورتده تعقیب ایدن بو اسلام مجاهد اعظمی ، ناصرالدین شاهک قتل اولونمسی اوزرینه ایران حکومتک تحریکی و سلطان حمیدک - « شاهی قتل ایتدیرن بر آدم سلطانی ده قتل ایتدیرر » قورقوسیه - ایچرتمش اولدینقی « قهوه شهادت » له میدان مبارزه دن چکیلوب دعوت حقه لیک زن اجابت اولمشدر .

(۱۳۱۴ هجری)

سید هر نه قدر « افغانی » دیه ، مشهور ایهده عن اصل ایرانده همدان قضا سنده واقع اسد آباد قریه سندندر .

* *

میاننده (جبل المتین) الك اسکی بر غزته در . شدتلی بر وطن پرور ،
حرارتلی بر « اتحاد اسلام » طرفداریدر .

وقتیله در سعادتده نشر اولونان « اختر » غزته سیله ، مصرده چیقان
« پرورش » غزته لری دخی ایران دور انقباهنک بر عامل مؤثری
اولمشلردر . اختری تبریزی محمد طاهر بك ، « پرورش » ی ایسه
میرزا محمد علی خان پرورش حضرتلری زیورلردی . محمد طاهر بك
غزته سنی سلطان حمید قیادتلی . بو ذات شمیدی ده در سعادتده بولونیور ؛
وقتیله ده عثمانلی انجمن معارفنک اعضالردن ایدی . میرزا محمد علی خان
پرورش ایسه وفات اتمشلردر . مرحوم غایت سحرار بر قلعه مالك
اولوب انشاده ارباب اقتداردن ، ثباتده اسحاب متانتدن صایلیور .
وطنک مظلومیتلی ، استبدادک قساوتلی ، ایرانک احتشام وسطوت
تاریخی سنی تصویر ایدن بر چوق کوزل پارچه لری واردر ، که ارباب
ذوقک حافظه لرنده منقوش در .

ایران انقلابنه اجرای تأثیر ایدن محررین و متفکرین تدقیق
اولوندقمه ایکی ذات دخی مدققک نظر دقتی جلب و کندی لرینه قارشی
انسانده بحق بر حسن تحیل و احترام تولید ایدر لر . بونلرده تبریزی
میرزا عبدالرحیم زاده ایله مراغه للی الحاج زین العابدین حضرتلریدر .
برنجیسنک « کتاب احمد و یاسفینه طالبی » سی ، ایکنجیسنک « سیاحتنامه
ابراهیم بك » ی صوك یاریم عصرده کی ایران ادبیاتنک شاهکارینی
تشکیل ایدر لر . بو ایکی کتاب ایرانده آثار جدیده دن الك زیاده اوقونان
اثرلردر . « کتاب احمد » مصاحبه یوللی یازلمش علوم مختلفه دن معلومات
ابتدائییه غایت سلیس بر طرز بیانله افاده ایدر ، سهویله سهویله
اوقونور . تعلم و تربیه نقطه نظرندن بو بوک بر قیمتی حائر اولان
بو کتاب ایرانک سبب تنزلتی ، ممالک اجنبیه نك حکمت ترقی سنی واضح
دلایلله کوستریور . « کتاب احمد » ی اوقومامش بر ایرانلییه آز
تصادف ایدر سکز . « سیاحتنامه ابراهیم بك » ایسه رومانواری
یازلمش بر اثر قیمتداردر . ایران اصول استبدادی ، جهالتی ، فساد
اخلاقی صنعتکارانه بر صورتده تنقید ایدر و اوروپا اصول اداره سی
قبول اولونمینجه ایرانه نجات اولمدیقنی شك و شبهه میدان براقه دن
قارئلرینه حس ایتدیرر . دور استبداده ایرانه دخولی ممنوع ایدی .
فقط ممنوعیتنه رغماً کتابی آز کیمسه اوقومامشدر .

کرك عبدالرحیم افندی ، کرك حاجی زین العابدین افندی ایکی سنه
اول برنجیسی قفقاسیاده واقع (بیورخان شورا) شهرنده ، ایکنجیسی ده
در سعادتده بو دارقنایه وداع ایشلردر .

عبدالرحیم افندینک « کتاب احمد » دن باشقه علم هیئاته ، حکمت
طبیعییه ، اجتماعیات و تاریخه عائد سائر اثرلری ده مبذولدر .

طبیعی ایران دوره انقلابنک متفکر و محررلری یا لکزر بونلردکلدر .

فقط بز ، الك مشهورلرینی ذکر ایتدک . رسول زاده

محمد امین

آناردن یا لکزر ایران تاریخه عائد منظوم و منشور بر کتابی اخیراً
طبع اولونمیشده سائر آثار منقدانه سی بووقته قدر طبع ایدله مشدر .
زیرا شرائط موجوده اخلاقیه نك تحمل ایده میه جکی بر شدتله یازلمشدر .
مع مافیله ، غیر مطبوع اولدینی حالده ، استنساخ ایدله رك الدن اله
کزن نسخهلری تنبیه افکاره آز خدمت اتمه مشدر . بو قدر جسورانه
یازیلان آناردن منفعندن زیاده ضرر کلدیکنه کسب قنات ایدنلر
وارسه ده ، میرزا آقا خانک عظمت روحنی و اجرا یتمش اولدینی
تأثیرینی انکار ایتک کوجدر . دین نامنه اجرا اولونان مسخره لقلری
تنقیدن عبارت اولان « صد فصل » ی ایله ملی حکایه لر و رومانلردن
عبارت اولان بر قاج اثرینی اوقومه یه موفق اولدمده اوله بر جسارت ،
اوله بر روح انقلاب و عصیانی تقدیر اتمه مک مدن کلدی .

میرزا آقا خان کرمانی کوزل بر نائر اولدینی قدر ایی شاعر درده ،
قصائد و طبیه سی قسماً مطبوعدر . بو قصیده لرینک برنده برسائت
دوربینانه ایله ، شاعر ، ایرانک بو کونکی فلاکتی اوزمان بیله
کورمش ، دیمشدر که :

« بایران مباد آنچنان روز بد ،
که کشور به بیگانگان اوفتد .
نخواهم زمانی که این نوعروس ،
بیفتد بزیر جوانان روس .
بکیتی مباد آنکه : این حور دیس ،
شود همسر لردی از انکلیس . »

ناصرالدین شاهک قنلی متعاقب ایرادر سعادت سفیری علام المملک
توسطیله میرزا آقا خان کرمانی و ایکی آرقاداشی - حاجی میرزا حسن
تبریزی ایله شیخ احمد روحی - سلطان حمید حکومتی طرفندن ایران
حکومته تسلیم ایدلر و تحت الحفظ تبریزه کوندرلایلر . صوکره
ولیعهد سلطنت (شمیدیکی شاه مخلوع) محمد علی میرزانک امری
اوزرینه بو اوچ مجاهدی شهید ایتدیلر . (۱۳۱۴ هجری)
بو اوچ آرقاداش طول مدت استانبولده اقامت ایتمش و کاتب لکله
کیچنمشلردر .

حاجی میرزا حسن خان ایله شیخ احمد روحی نك غیر مطبوع اولق
اوزره بر چوق اثرلری واردر . بونلرده میرزا آقا خانک آناری کبی
اخلاقیاته دائر اولوب مظلوم استبدادی تنقید یولنده یازلمشدر .

بونلردن ده معتدل ، فقط ده مؤثر اولق اوزره دیگر بر قسم
محررینده واردر ، که فکر تجدد و انقلابه یک چوق خدمتلا ایشلردر .
بونلر میاننده غزته جی اوله رق اوچ کیشی واردر : بری هندستانده ،
کلکتده نشر اولونان فارسیجه « جبل المتین » غزته سی صاحب
جلال الدین الحسینیدر . بو ذات ایرانلرجه الك زیاده اوقونان صاحب
عزم و ثبات محررلردندر . بکرمی سنه دن برو نشر ایتدکه اولدینی
هفته لک « جبل المتین » ی ایله ایرانده ایی بر جریان وجوده کتیر مشدر .
ایران احرارینک اکثریسی جبل المتیندن ملهم اولمش ، فکر مشروطیتی
اوندن اوکر نیشلردر . حال حاضرده فارسیجه نشر اولونان غزته لر